



Før-Sprog 0-2

Opsporing af før-sproglige udfordringer hos børn på 0-2 år

Barnets navn:

Barnets fødselsdag:

Afdeling:

Dagtilbud:



Før-Sprog 0-2 år

Vejledning til udfyldelse af sprogvurderingsskema

Udfyldelse af skemaet

Start hver udfyldning ved barnets aktuelle alder på vurderingstidspunktet. Hvis du ikke har markeret, at barnet *kan selv* ved indikatorerne i egen aldersgruppe, er barnet ikke alderssvarende inden for en del af det sproglige område.

Det er altid en god ide også at udfylde indikatorerne for yngre aldersgrupper for at få så meget viden om barnets før-sproglige udvikling som muligt. Dette gælder især, hvis et barn ikke bliver vurderet til at være alderssvarende inden for fra sin egen aldersgruppe. Hvis du udfylder indikatorerne for en yngre aldersgruppe, skal du stadig gå ud fra, hvad barnet kan eller ikke kan på det tidspunkt, hvor du udfylder skemaet. Indikatorerne for hver aldersgruppe er lavet ud fra, hvad et barn som minimum skal kunne ved udgangen af aldersintervallet. Hvis du vurderer, at barnet ikke *kan selv* ved indikatorer for yngre aldersgrupper end sin egen, skal du være bekymret.

Som eksempel på, hvordan du kan holde styr på, hvornår barnet skal kunne hvad, kan du vælge en ny farve at udfylde med hver gang. Se mere under *Brug af farvekoder*, hvis du vil følge barnets udvikling over en periode.

Hvad betyder kan ikke, kan næsten og kan selv?

Skemaet benyttes ved, at du enten farver en indikator helt for at markere, at barnet *kan selv*, farver halvdelen af feltet for *kan næsten*, eller sætter en lodret streg og lader feltet stå ufarvet for *kan ikke*. Du skal benytte *kan selv*, hvis barnet kan gøre det, der står i indikatoren. Du skal kun fylde feltet helt ud eller sætte et helt kryds, hvis barnet af sig selv viser tegn på at kunne. Hvis barnet næsten kan gøre det, der står beskrevet i indikatoren, eller hvis barnet kan med hjælp, skal du farve feltet halvt eller sætte et halvt kryds. Hvis barnet slet ikke udfører handlingen og ikke gør det på eget initiativ, skal du sætte en lodret streg for at markere, at du har vurderet indikatoren, men at barnet endnu ikke kan.



Brug af farvekoder

Hver gang du benytter materialet, udfylder du vurderingen med en ny farve. Øverst i skemaet kan du angive, hvilken farve du har brugt på hver dato, du udfylder skemaet. På den måde kan du se barnets progression for hver gang, du har lavet vurderingen. Hvis barnets udvikling er forsinket, kan du vurdere barnets sproglige niveau ved at finde den seneste aldersgruppe, hvor barnet *kan selv* inden for et sprogligt område eller i det hele taget.

Nedenfor kan du se, hvordan farvekoder ser ud i brug. Du kan selv vælge, hvilke farver du bruger. Det vigtigste er, at du bruger én farve, hver gang du udfylder skemaet, så du kan se, hvad du har markeret på hver dato.

Dato: 29/9-18	Dato: 19/12-18	Dato: 14/5-19	Dato: 5/12-19
Alder: 8 mdr.	Alder: 11 mdr.	Alder: 16 mdr.	Alder: 22 mdr.

6-8 mdr.	9-11 mdr.	12-17 mdr.	18-24 mdr.
Søger barnet øjenkontakt med en kendt voksen?	Kan barnet indgå i give-tage-leg?	Pege barnet på en genstand, der har dets interesse?	Rækker barnet en genstand til et andet barn for at etablere kontakt?

6-8 mdr.	9-11 mdr.	12-17 mdr.	18-24 mdr.
Søger barnet øjenkontakt med en kendt voksen?	Kan barnet indgå i give-tage-leg?	Pege barnet på en genstand, der har dets interesse?	Rækker barnet en genstand til et andet barn for at etablere kontakt?

Eksemplet viser et barn, som ved 6-8 mdr. søger øjenkontakt med kendte voksne. Ved 9-11 mdr. kan barnet næsten indgå i give-tage-leg. Ved 12-17 mdr. har barnet lært at indgå i give-tage-leg og kan gøre det uden hjælp. Ved samme alder har barnet også lært at pege på en genstand, der har dets interesse. Ved 18-24 mdr. rækker barnet endnu ikke en genstand til et andet barn for at etablere kontakt, men pædagogen har markeret, at hun har vurderet spørgsmålet ved at sætte en lodret streg.

Opfølgning

Vurderingen kan give anledning til en indsats for at understøtte barnets før-sproglige udvikling. Se side 4 og frem for skabeloner til handleplaner samt inspiration til understøttelse af de enkelte områder i skemaet.





Før-Sprog 0-2 Vurderingsskema

Dato:	Dato:	Dato:	Dato:	Dato:	Dato:	Dato:	Dato:
Alder:	Alder:	Alder:	Alder:	Alder:	Alder:	Alder:	Alder:

Angiv dato og barnets alder på vurderingstidspunktet med samme farve, som du også bruger til at udfylde vurderingen. Brug en ny farve hver gang. Se vejledning til farvekode på forrige side.

6-8 mdr.

9-11 mdr.

12-17 mdr.

18-24 mdr.

Samspil

Søger barnet øjenkontakt med en kendt voksen?

Kan barnet indgå i give-tage-leg?

Peger barnet på en genstand, der har dets interesse?

Rækker barnet en genstand til et andet barn for at etablere kontakt?

Reagerer barnet på eget navn?

Vender barnet sig efter en voksen, der taler til det?

Kan barnet lege borte-tit-tit?

Siger barnet *Hvad er det?/ A' det?* eller tilsvarende for at etablere kontakt med den voksne?

Falder barnet til ro i den voksnes arme ved gråd og/eller utilfredshed?

Viser barnet med sit kropssprog, at han/hun vil tages op?

Kan barnet på eget initiativ trykt forlade og vende tilbage til den voksne?

Er barnet begyndt at imitere ældre børns rollelege? (Fx ved at stå ved siden af og røre i en gryde, hvis de andre leger køkken)

6-8 mdr.

9-11 mdr.

12-17 mdr.

18-24 mdr.

Kommunikation

Kan barnet indgå med pludren i turtagning med en kendt voksen?

Vinker barnet til en kendt voksen, når det siger farvel?

Peger barnet ved behov for at henlede den voksnes opmærksomhed?

Bruger barnet navnene på voksne og andre børn på stuen for at få kontakt?

Smiler barnet bevidst og socialt til en kendt voksen?

Udtrykker barnet behov med gestik, blik eller evt. babytegn?

Imiterer barnet andres kropssprog? (Fx tager telefonen op til øret i leg med telefon)

Inviterer barnet selv til at læse bøger med en voksen?

Kan barnet række efter og tage imod en genstand, som en anden rækker det?

Benytter barnet egne lyde til at invitere til kontakt?

Kan barnet med blik og mimik skabe opmærksomhed hos den voksne om en aktivitet, som barnet ved, det ikke må gøre?

Rækker barnet en genstand til en voksen for at få kontakt?

Opmærksomhed

6-8 mdr.

9-11 mdr.

12-17 mdr.

18-24 mdr.

Vender barnet sig efter en pludseligt opstået lyd? (Fx noget, der falder på gulvet, eller en dør, der smækker)

Kigger barnet i den rigtige retning, hvis en genstand, det kan lide, forsvinder?

Reagerer barnet ved at stoppe (kortvarigt) med sin handling, hvis der bliver sagt nej?

lagttager barnet andre børns leg?

Kobler barnet lyde med kendte aktiviteter? (Fx lyden af tallerkener sat på bordet koblet med spisetid)

Kan barnet fastholde opmærksomheden til at putte klodser i en kasse eller en lignende aktivitet, der har dets interesse.

Følger barnet fingeren med blikket, når den voksne peger?

Reagerer barnet ved at spejle andre børns følelser? (Fx med gråd, hvis et andet barn græder)

Kan barnet fastholde egen opmærksomhed på en genstand i 15-30 sekunder?

Forsøger barnet at bevæge sig mod en aktivitet eller genstand, der har dets interesse?

Kan barnet genkende og lokalisere lyde fra omgivelserne? Vender barnet sig mod ikke synlige lyde? (Fx gråd på gangen)

Ønsker barnet at få læst den samme bog/synge samme sang flere gange?

6-8 mdr.

9-11 mdr.

12-17 mdr.

18-24 mdr.

Kan barnet trøstes ved en kendt voksens tale?

Kan barnet vise, at det har forstået simple spørgsmål ved enten at nikke eller ryste på hovedet?

Benytter barnet tilknyttede fagter til kendte børnesange?

Reagerer barnet korrekt på en simpel instruktion med én information? (Fx *Hent dine sko*)

Pludrer barnet og reagerer på sin egen stemme?

Viser barnet forståelse for italesættelse af kendte rutiner?

Kan barnet forstå navneord fra hverdagen? (Fx *kop* eller *bil*)

Kan barnet på opfordring fra en voksen udpege kropsdele på sig selv?

Bruger barnet forskelligartede lyde til at udtrykke følelser og sindsstemning?

Kigger barnet på en genstand, som den voksne benævner?

Kan barnet imitere forskellige tonehøjder (sprogmelodi), når det taler? (Fx når barnet leger, at det taler i telefon)

Reagerer barnet med glæde på en kendt sang, en kendt billedbog eller et kendt rim?

6-8 mdr.

9-11 mdr.

12-17 mdr.

18-24 mdr.

Pludrer barnet i enkeltstavelser (Fx *ma* eller *ba*)

Sammensætter barnet stavelser med konsonant og vokal i længere strenge? (Fx *ma-ma-ma*)

Bruger barnet et enkelt ord i sætningsbetydning? (Fx *kop* for *Jeg er tørstig*)

Bruger barnet sit eget navn for at udtrykke behov i en to-ordskombination? (Fx *Asta med*)

Pludrer barnet varieret (i højde og styrke)?

Har barnets pludren en sprogmelodi, der lyder som rigtig tale? (Fx så man kan høre, at barnets pludren lyder som et spørgsmål)

Kobler barnet bestemte lyde til bestemte situationer? (Fx *mam-mam* til spisning)

Anvender barnet ord, der er relevante i konteksten?

Varierer barnets gråd efter smerte, utilfredshed eller andet?

Benævner barnet bestemte, kendte personer med en fast lyd? (Fx *ba* for *far*)

Genkender barnet og imiterer dyrelude?

Gentager barnet enkeltord eller dele af ord ved højtlesning?

Aktivt sprog



Før-Sprog 0-2 Handleplan

I felterne på de følgende sider udfylder du de handleplaner, som vurderingsskemaet giver anledning til. Skabelonen er udformet, så du har mulighed for at vælge et fokus, lave en kort beskrivelse af handleplanens vigtigste skridt, samt hvilken effekt I ønsker at se på baggrund af jeres indsats. Senere i forløbet kan du beskrive, hvilken effekt I oplever, indsatsen har på barnets udvikling. I kan nuancere jeres opfølgning på indsatsen ved at supplere med en ny udfyldelse af vurderingsskemaet. Der er plads til at beskrive to nedslagspunkter ift. opfølgning på barnets udvikling ved hvert sproglige område. Der er også plads til flere noter bagest i hæftet. Du kan altid supplere handleplanen ved at lægge yderligere papirer ind i hæftet. Du kan lave en ny handleplan for hver gang, du laver en vurdering af barnets før-sproglige kompetencer. Du kan også genbesøge den forrige handleplan og skrive videre på den, hver gang du lærer mere om barnets kompetencer.

Du kan søge inspiration til udfyldelsen af handleplansskabelonerne på side 10 og 11 i dette hæfte.

Udarbejdelsen af en handleplan Udvælgelse af fokuspunkter

Hvis du har vurderet, at et barn *ikke kan* inden for flere indikatorer i det samme sproglige område, kan det være vigtigt at vælge dette område som første fokusområde.

Det kan også være relevant at vurdere, hvor tæt på *kan næsten* eller *kan selv* et barn er inden for de indikatorer, som du har med i overvejelserne. Overvej derigennem, hvilke indikatorer eller hele områder der er mest presserende.

Hvor starter jeg, hvis barnet har før-sproglige vanskeligheder inden for flere områder?

De fem sproglige områder har hver en farve fra rød til grøn, som indikerer ligesom et trafiklys, hvilket område det er relevant at starte med i en opfølgende indsats. Det er mest alvorligt, hvis barnet mangler kompetencer inden for samspil, der er rød, og det er derfor også her, du bør starte, hvis et barn har udfordringer på flere sproglige områder.

Aflæsning af progression ved hjælp af farvekoder

Når du skal vælge fokuspunkter efter at have arbejdet med barnets progression, kan du bruge farvekoderne til at se, om barnet er i en konstant udvikling, og om det udvikler sig særligt inden for de områder, som I fokuserer på i sprogstimuleringen i dagtilbuddet. Hvis der er mange hele krydser med den farve, du senest brugte til at udfylde vurderingsskemaet, viser det, at der er sket et positivt ryk i barnets udvikling, siden du udfyldte skemaet sidst. Se eksempler på brug af farvekoder i vejledningen på side 1.

Indholdet i en handleplan Opstil et sprogligt læringsmiljø af høj kvalitet

Det mest virkningsfulde tiltag, du kan skrue på for at hjælpe et barn på vej med før-sproglige kompetencer, er at opstille et læringsmiljø af høj kvalitet.

Det vil blandt andet sige, at du understøtter barnet inden for de enkelte sprogområder ved at give barnet erfaringer med sproget. Det betyder, at du skal være med til at sætte barnet i situationer, hvor det opnår disse erfaringer, så det har mulighed for at øve og træne sine før-sproglige kompetencer. Under hvert sprogligt område i inspirationsmaterialet på side 10-11 finder du derfor eksempler på de oplevelser med sproget, som barnet bør få for at have de bedste forudsætninger for at udvikle sine kompetencer inden for det pågældende område.

Det vil også sige, at du som voksen benytter sproglige strategier, som kan understøtte barnet inden for de indikatorer, som det endnu ikke *kan selv*. Derfor finder du også eksempler på sprogunderstøttende strategier, som vil være særligt vigtige for hvert sproglige område i inspirationsmaterialet.

Når du fokuserer særligt på et sprogligt område, skal du ikke stoppe med at understøtte de andre områder, og flere af de sprogunderstøttende strategier kan også være fordrende for barnets udvikling inden for flere andre områder.

Samspil

Fokuspunkt:

Dato:

Hvad er første skridt?

Hvem er ansvarlig for hvad?

Dato for
opfølgning:

Hvilke tegn vil vi gerne se hos barnet?

Hvad så vi?

Hvad giver det anledning til af nye tiltag?

Dato for
opfølgning:

Hvilke tegn vil vi gerne se hos barnet?

Hvad så vi?

Hvad giver det anledning til af nye tiltag?

Læs mere om *Samspil* på side 10.

Kommunikation

Fokuspunkt:

Dato:

Hvad er første skridt?

Hvem er ansvarlig for hvad?

Dato for
opfølgning:

Hvilke tegn vil vi gerne se hos barnet?

Hvad så vi?

Hvad giver det anledning til af nye tiltag?

Dato for
opfølgning:

Hvilke tegn vil vi gerne se hos barnet?

Hvad så vi?

Hvad giver det anledning til af nye tiltag?

Læs mere om *Kommunikation* på side 10.

Opmærksomhed

Fokuspunkt:

Dato:

Hvad er første skridt?

Hvem er ansvarlig for hvad?

Dato for
opfølgning:

Hvilke tegn vil vi gerne se hos barnet?

Hvad så vi?

Hvad giver det anledning til af nye tiltag?

Dato for
opfølgning:

Hvilke tegn vil vi gerne se hos barnet?

Hvad så vi?

Hvad giver det anledning til af nye tiltag?

Læs mere om *Opmærksomhed* på side 11.

Sprogforståelse og sproglig bevidsthed

Fokuspunkt:

Dato:

Hvad er første skridt?

Hvem er ansvarlig for hvad?

Dato for
opfølgning:

Hvilke tegn vil vi gerne se hos barnet?

Hvad så vi?

Hvad giver det anledning til af nye tiltag?

Dato for
opfølgning:

Hvilke tegn vil vi gerne se hos barnet?

Hvad så vi?

Hvad giver det anledning til af nye tiltag?

Læs mere om *Sprogforståelse og sproglig bevidsthed* på side 11.

Aktivt sprog

Fokuspunkt:

Dato:

Hvad er første skridt?

Hvem er ansvarlig for hvad?

Dato for
opfølgning:

Hvilke tegn vil vi gerne se hos barnet?

Hvad så vi?

Hvad giver det anledning til af nye tiltag?

Dato for
opfølgning:

Hvilke tegn vil vi gerne se hos barnet?

Hvad så vi?

Hvad giver det anledning til af nye tiltag?

Læs mere om *Aktivt sprog* på side 11.



Før-Sprog 0-2 Opfølgning

I felterne kan du læse om de sproglige områder, som Før-Sprog 0-2 dækker. Du kan læse om, hvilke opmærksomhedspunkter du bør have øje for i dagtilbuddets læringsmiljø, hvis et barn ikke er alderssvarende. Du finder eksempler på, hvordan du kan understøtte børns sproglige udvikling inden for de enkelte sproglige områder, og forslag til, hvilke sprogunderstøttende strategier du især kan benytte for at hjælpe et barn med før-sproglige vanskeligheder bedst på vej. Find flere strategier på AarhusIntra, og læs om, hvordan de bruges i sprogunderstøttelse generelt.

Samspil

Opmærksomhedspunkter i læringsmiljøet

Som grundlæggende faktor for, at et barn befinder sig i et læringsmiljø, hvor det kan udvikle gode samspilskompetencer, er det vigtigt, at tryk og tillid er til stede. Hvis et barn har vanskeligheder med samspil, vil du måske opleve, at du kan have svært ved at trøste barnet, eller du kan have svært ved at holde øjenkontakt med barnet. Hvis et toårigt barn endnu ikke *kan selv* i indikatorer for yngste aldersgruppe, bør du være bekymret. Det kan være relevant at undersøge, om barnet er ekstra sensitivt over for specifikke ting som lyd eller berøring. Du kan søge hjælp hos sundhedsplejersken eller ved PPR, hvis du er bekymret for et barns sensitivitet eller samspil.

Eksempler på barnets sproglige oplevelser og erfaringer

- Når barnet sidder i en sammenhæng med andre, så sæt ord på, at barnet skal kigge på den, der taler.
- Ret barnets opmærksomhed mod andre, som det skal have fokus på. Italesæt, hvad barnet skal kigge på, lytte efter eller koncentrere sig om. Ved et ældre barn kan du også fortælle, hvorfor det er vigtigt at være opmærksom på netop den ting, den lyd eller den handling.
- Hvis et barn ikke opsøger voksne, når det har problemer eller er ked af det, bør du arbejde på at gøre trøst, øjenkontakt og nærvær til en god ting ved at tale roligt og være tålmodig, især i konfliktsituationer, hvor barnet kan være særligt sensitivt.

Sprogunderstøttende strategier

Du kan benytte *Aktiv facilitering* for at invitere børn ind i samtaler og aktiviteter med voksne og andre børn. Den voksne, som barnet har mest tillid til, vil typisk have lettere ved at facilitere samspillet med andre, idet der i forvejen er etableret en relation. Du kan som voksen arbejde med at invitere barnet ind i en samtale, som du har med en anden, ved at opmuntre barnet til at være med og tage udgangspunkt i noget, som kan fange barnets interesse. Du kan også facilitere et samspil med et andet barn eller en voksen, ved at du sammen med barnet tager kontakt, og du hjælper barnet på vej og agerer en støtte, som er kendt for barnet, i en potentielt ukendt situation.

Kommunikation

Opmærksomhedspunkter i læringsmiljøet

Det sproglige læringsmiljø skal afspejle, at I gerne vil lytte til hinanden, og at I både forventer et svar af hinanden og er villige til at vente på det svar. Det betyder, at alle børn skal have mulighed for at svare på opfordring og til at tage kontakt til voksne og andre børn, når de har behov for det. Fasthold derfor, at du gerne vil have et svar, når du stiller spørgsmål og lægger op til kommunikativ handling.

Eksempler på barnets sproglige oplevelser og erfaringer

- Barnet skal opleve, at det får sin tur, selv når det er nødvendigt at vente. Sørg for, at et barn med kommunikationsvanskeligheder ikke venter forgæves. Det betyder fx, at du ikke lader andre børn tage dets tur eller svare på et spørgsmål specifikt til det barn.
- Nogle børn kan have brug for meget lang tid til at svare. Husk at væbne dig med tålmodighed, og vent længere end ellers. Fasthold, at du forventer et svar, fx ved at opmuntre igen eller sørge for, at der er ro og mulighed for, at barnet kan svare, når det er klar.
- Sørg også for, at barnet oplever en glæde ved at tage sin tur. Fx ved både at opmuntre til, at barnet udtrykker sig ved sin tur, og ved at støtte under turen og rose barnet for forsøget og/eller resultatet.
- Hjælp barnet til at tage kontakt til andre børn og voksne, hvis det ikke gør det på eget initiativ.

Sprogunderstøttende strategier

Som voksen kan du benytte strategien *Stilladsering*, når et barn viser tegn på vanskeligheder med kommunikation. Ved små børn kan du give svaret, hvis barnet ikke selv viser tegn på at kunne besvare et spørgsmål. Ved større børn kan du opstille valgmuligheder, eller I kan samarbejde om at finde svaret. Ved etablering af kontakt kan du stilladser ved at fortælle barnet, hvordan du etablerer kontakt til andre børn, mens du gør det samtidig. Du kan også fortælle større børn, hvordan de selv kan etablere kontakt, og guide dem mundtligt i at klare udfordringen ved fx at opstille muligheder for dem.

Opmærksomhedspunkter i læringsmiljøet

Hvis et barn har udprægede vanskeligheder ift. opmærksomhed, vil det altid være relevant at undersøge, om barnet har en form for høretab. I tilfælde, hvor barnet har høretab, vil det være svært at fange barnets opmærksomhed uden tilknyttet berøring. Hvis barnet ikke har høretab, er det vigtigt at opstille et læringsmiljø, hvor der er opmærksomhed på opmærksomheden. Det vil sige, at der sættes ord på, når I forsøger at tage kontakt til hinanden; både når det lykkes, og når det ikke lykkes. Og at I med kropssprog viser når I er opmærksomme på ting, fx en hånd op til øret, når I lytter, eller en finger der peger mod øjet og bagefter føres mod det fælles tredje.

Eksempler på barnets sproglige oplevelser og erfaringer

- Hvis du har svært ved at fange barnets opmærksomhed, bør du arbejde med, at din henvendelse til barnet følges af en berøring og en forklaring. Både i større og mindre grupper. Forklar fx ved mindre børn, at når du siger deres navn, betyder det, at du har noget at fortælle dem.
- I grupper bør du være opmærksom på, at børn med opmærksomhedsvanskeligheder sidder, så du kan nå dem, men særligt også så de kan se dig, når du taler, og blive opmærksomme på dig vha. syn, hørelse og om nødvendigt berøring.
- Bed om at få opmærksomhed. Sig at det er vigtigt at lytte til dig og til dem.
- Giv barnet opmærksomhed, når det henvender sig, og forklar, hvis det skal vente et øjeblik.

Sprogunderstøttende strategier

For at styrke barnets opmærksomhed kan du *Forbinde ny læring til barnets eget liv eller tidligere læring*. Det vil sige, at du retter barnets opmærksomhed på, hvorfor noget er vigtigt, og hvordan barnet bør kunne relatere til det, som det hører, ser eller gør. Fx ved noget, I har oplevet sammen tidligere, eller noget, du ved, barnet kender hjemmefra. Hvis I sidder sammen med andre, kan du også forbinde børnenes svar med hinanden, så børnene bliver opmærksomme på, hvordan de hver især kan have gavn af at lytte til andre.

Opmærksomhedspunkter i læringsmiljøet

Vanskeligheder med sprogforståelse kan være svære at opdage eller genkende, fordi mange børn kompenserer for manglende forståelse ved at se på deres omgivelser og aflæse, hvad der forventes af dem. En større afdækning af hullerne i barnets forståelse kan derfor være relevant, hvis du i vurderingsmaterialet ser, at barnet er udfordret her. Undersøg ved at bede barnet om at udføre forskellige handlinger, hvor det ikke har mulighed for at kopiere, hvad andre børn gør. Bagefter kan du arbejde specifikt med de ord, koncepter, handlinger og forståelser, som barnet har behov for at styrke.

Eksempler på barnets sproglige oplevelser og erfaringer

- Arbejd med tings navne men især funktioner. Ord og forståelser bliver mere relevante for barnet, når det bliver relateret til barnets eget liv og erfaringer.
- Når du giver en anvisning, bør du være opmærksom på antallet af handlinger, den kræver, og tilpasse det til barnet. Giv en mængde anvisninger, som ligger inden for barnets nærmeste udviklingszone, så barnet har succes med at forstå og udføre det. Hvis barnet har svært ved enkle anvisninger, kan du støtte ved at udføre det sammen med barnet og samtidig fortælle, hvad I gør.

Sprogunderstøttende strategier

Strategien *Sæt ord på handlinger* understøtter især børns sprogforståelse og sproglige bevidsthed. Når du både benævner samt kommenterer eller forklarer handlinger, er du med til at visualisere for barnet, hvad et givent ord eller begreb betyder. Det gør det lettere for barnet at lagre forståelsen. Husk at sætte ord på mange typer af handlinger. Det er fx både aktive handlinger, som er nemme at se (fx *du hopper, jeg skærer*), eller mentale handlinger (fx *jeg ønsker mig, du har lyst til, hun tænker på*). Særligt de mentale verber kan kræve endnu mere forklaring, fordi man ikke kan se, hvad en anden person tænker. Denne strategi er også særligt god til børn, som endnu ikke selv producerer aktivt sprog.

Opmærksomhedspunkter i læringsmiljøet

I et læringsmiljø, hvor børnene har et godt aktivt sprog, vil du opleve børn, der selv tager initiativ, både når de har udviklet et godt aktivt ordforråd, men også før, hvor de producerer intentionelle ytringer, som ikke nødvendigvis ses som rigtige ord, men hvor du forstår barnets intentioner. Hvis et barn ikke producerer intentionelle ytringer ved to år, bør du være bekymret og tage kontakt til en tale/høre-konsulent. For at opfordre til aktivt sprog, bør I arbejde med at stille forventninger til børnene, enten ved at fortælle, hvad I forventer eller vise børnene, hvordan man gør. Og husk, at det ikke altid er nødvendigt, at du starter en aktivitet, deler madpakker ud eller starter rutiner, som barnet kender. Forsøg også at være afventende og se forventningsfuld ud, for at opmuntre til, at børn selv initierer.

Eksempler på barnets sproglige oplevelser og erfaringer

- Når barnet er på vej ift. sit aktive sprog, er det vigtigt at give meget god tid. Det er også vigtigt at blive ved med at stille forventning om, at barnet svarer, selv efter lang tid. Det er også vigtigt at blive ved med at øge forventningerne i takt med et barns udvikling, også når det er meget forsinket.
- Giv barnet mulighed for at tage initiativ til selv at tale ved at sætte det i en kontekst, hvor det kan opleves relevant for barnet at sige noget. Lav fx grupper med børn, barnet gerne vil i kontakt med, og arbejde med ting, som barnet er interesseret i.

Sprogunderstøttende strategier

Du kan benytte strategien *Gentag og udvid* for at opmuntre til, at barnet taler. Du gentager barnets ytring og tilføjer flere ord og informationer, så kompleksiteten øges. Gentag også barnets intentioner, selv hvis det ikke er ord. Det hjælper dig til at give barnet flere ord og en dybere forståelse af egne ytringer. Samtidig kan du rette barnets ytringer og udtale ved at gentage i korrekt form. Strategien kan benyttes fra barnet er spæd ved, at du gentager det, barnet har intention om at sige. Du tillægger fx barnets pludren eller første forsøg på aktivt sprog mening og accepterer det som en meningsfuld ytring i den samtale, I fører med hinanden, hvilket motiverer til samspil.



This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.



Opsporing af før-sproglige udfordringer

Målgruppe

Vurderingsskemaet Før-Sprog 0-2 skal benyttes, hvis du har en bekymring om et barn, og du vil undersøge, om barnet har før-sproglige vanskeligheder. Materialet kan bruges til børn med dansk som modersmål og børn med dansk som andetsprog i alderen 0-2 år.

Baggrund

Udviklingen af materialet indgår i Børns tidlige sprog, som er en del af otte tidlige indsatser i Børn og Unge. Som indledning til de tidlige indsatser pegede flere af Aarhus Kommunes dagtilbud på, at der er behov for et materiale, som kan opspore sproglige vanskeligheder i 0-2-årsalderen, før andre sprogvurderingsmaterialer kan benyttes.

Før-Sprog 0-2 tager afsæt i eksisterende forskningsunderbyggede redskaber som TRAS, ALLE MED og Sprogets milepæle. Det er redskaber, som er kendte og anvendes i stort omfang i kommunens dagtilbud i forvejen.

I udviklingen af Før-Sprog 0-2 er der blevet lagt vægt på, at det i videst muligt omfang knyttes sammen med det nationale sprogvurderingsmateriale til 3-6-årige, herunder ved at afdække samme typer af sproglige kompetenceområder. På den måde sikres en tæt sammenhæng mellem kommunens sprogvurderingsmaterialer gennem vuggestue/dagpleje, børnehave og indskoling, hvorved barnets sproglige progression bedst muligt kan følges.

I afprøvningen af materialet blev det klart, at vurderingsskemaet ikke kunne stå alene, og at der i tillæg til selve vurderingsskemaet er behov for et materiale til opfølgning og til udarbejdelse af handleplan. Derfor er der blevet knyttet både en handleplansskabelon og et inspirationsmateriale til vurderingsskemaet. Begge dele findes i dette hæfte, og det kan følge det enkelte barn gennem dets første leveår.

Formål

Vurderingsskemaet er designet til at give dig et visuelt såvel som detaljeret overblik over de kompetencer som ligger til grund for, at et barn kan tilegne sig sprog samt et barns udviklingsprogression. Skemaet skal være med til at sikre så tidlig og systematisk en opsporing af sproglige udfordringer som muligt. Handleplansskabelonen og inspirationsmaterialet skal bidrage til, at ikke alene opsporingen, men også din understøttelse af barnets sproglige udvikling bagefter bliver systematisk og tager udgangspunkt i det enkelte barns nærmeste zone for udvikling.

Formålet er desuden at skærpe dagtilbuddets opmærksomhed på, hvilke indikatorer der kan være tegn på vanskeligheder i børns før-sproglige udvikling. Derudover kan hæftet være et redskab til, at du kan reagere, hvis du inden eller på baggrund af vurderingen får en bekymring om et barns udvikling. Før-Sprog 0-2 skal også kunne bidrage til din dialog med forældre til barnet om, hvad du oplever og tager hånd om i dagtilbuddet.

Hvis et barn har vanskeligheder, bør du ved og efter udfyldelsen af skemaet kunne skærpe opmærksomheden på de indikatorer, hvor barnet ikke er aldersvarende; der, hvor du har udfyldt med en lodret streg i skemaet. På den måde kan du rent visuelt se efter et mønster i de indikatorer, hvor du har vurderet, at barnet ikke kan selv. I dette hæfte kan du søge viden om og eksempler på opmærksomhedspunkter inden for hvert sprogligt område, som vurderingsskemaet dækker. Du kan tage udgangspunkt i dette, når du lægger en handleplan for det sproglige læringsmiljø, som barnet skal opleve for at nå sit fulde potentiale. Har du brug for yderligere vejledning, kan du søge hjælp hos din sprogvejleder eller konsulententen tilknyttet dit distrikt.



*Dette hæfte kan også downloades på Aarhus Intra under Før-Sprog 0-2.
Her kan du også rekvirere flere trykte hæfter.*

BØRN OG UNGE
Aarhus Kommune

